

DOMINIC SANDBROOK

**AZ AZTÉK
BIRODALOM
BUKÁSA**

Illusztrálta *Edward Bettison*

Open Books

ELŐSZÓ

Az idegenek

Meleg, tiszta őszi nap volt, és Tenochtitlán városában megállás nélkül szóltak a dobok.

Az utcákat reggel óta izgatott zsbongás töltötte be. Öregek és fiatalok, gazdagok és szegények, férfiak, nők és gyerekek: mindenki hallotta már a nagy újságot.

Több hete éltek feszültségben, szájról szájra, titokban terjedtek a hírek, de az idegenek most a Méxicó-völgybe értek, és már a tó túlsó oldalán jártak. Néhány óra múlva rákanyarodnak a tavon átvezető hosszú töltésre. És akkor végre a város összes lakója megnézheti magának az óceán túlsó oldaláról érkezett, csodálatos jövevényeket.

A császár szolgálói hajnal óta dolgoztak, leeresztették a hidakat, és felsöpörték az utcákat. A központi negyedben, Axayacatl palotájának árnyékos csendjében a szolgálólányok előkészítették a vendégek szállását, friss takarókkal, étellel és itallal készültek.

A házak lapos teteje emberekkel telt meg, mindenki szeretett volna legalább egy pillantást vetni a vendégre. Hosszú köpönyeges, ágyékkötős férfiak, bő ing-

szerúséget, szoknyát viselő nők, a szüleik öltözékéhez hasonló ruhadarabokba bújt gyerekek zsúfolódtak össze, és a tó partját lesték.

Kürtök harsantak, a fogadóbizottság kivonult a palotából, és kimért léptekkel a töltés felé indult. A pompás harci díszet viselő jaguárlovagok haladtak legelől. Színpompás köpenyes nemesek és fejdíszel ékesített papok követték őket.

Azután jött maga a császár, a Nagy Szószóló, a Legfőbb Úr. A közeli rokonai vitték a virágokkal borított, zöld tollak árnyékával védett hordszéket. Ő is tarka köpenyt és fenséges tollas fejdíszet viselt, homlokát türkizkék szalag övezte.

A világ leghatalmasabb embere volt. Amerre elhaladt, alattvalói meghajtották a fejüket. Senki sem mert a szemébe nézni.

Csend lett, vihar előtti némaság. A nap ragyogóan sütött. A levegő feszültséggel telt meg, az izgalom egyre nőtt...

Azután alig érzékelhető remegés futott végig a háztetőkön álló tömegben, mintha valamennyien egyszerre sóhajtottak volna fel némán. A város határában a dobosok új, gyorsabb ritmusra váltottak.

Közeledtek az idegenek.

Egyik sor jött a másik után. Sápadt, vörös szakállas férfi vezette őket, aki egy hatalmas szarvashoz hasonló, furcsa állat hátán ült.

Karcsú, mezítlábas, barna bőrű lány gyalogolt mellette. Nem hasonlított a többi messziről érkezett emberre, a kíváncsiskodók meghökkenve bámulták.

Mögöttük újabb férfiak sorakoztak, és mindegyik egy-egy jókora, sosem látott lény hátán ült. Egyikük vörös keresztel díszített zászlót emelt a magasba. Több száz idegen gyalog követte őket, az övükről fémkard lógott, de volt, aki a hátára szíjazva viselte fegyverét.

És újabb óriáslények jöttek a gazdáikkal. Azután újabb katonák következtek, ők valamilyen szerkezetre szerelt íjakat öleltek magukhoz. Legutoljára azok a furcsa dolgok gördültek végig az úton, amelyekről mindenki beszélt: a nagy, kerekre szerelt csövek, amelyek tűzgömböket köptek.

A császárt kísérői kíségtették a hordszékből. Ő a földre helyezte aransaruját, és az idegenek felé indult.

Amazok parancsnoka lekászálódott a rémisztő állat hátáról. Ő is lassan közelített a császárhoz, azután váratlanul előrelökte a karját.

A nézők egy emberként hördültek fel.

Az idegen meg akarta érinteni a császárt!

Mintha egy pillanatra az egész világ mozdulatlaná dermedt volna – a töltésen álló császár, a vele szemben kinyújtott karral várakozó ismeretlen, a rémült fel-

háborodással figyelő udvaroncok, a szájuk elé kapott kézzel bámuló kíváncsiak.

1519. november 8. volt, és még senki sem tudta, hogy a világ története merre fog kanyarodni.

A császárt Moctezumának hívták. Tizenhét éve uralkodott Tenochtitlánban, ő irányította az Azték Birodalmat, amely a Csendes-óceántól a kontinens túlsó partjáig, a Mexikói-öbölíig terjedt.

A népe szemében felülmúlhatatlan tekintélyt képviselt. Nem véletlenül hívták a Nagy Szószólónak: szájával az istenek beszéltek, és a közönséges földi halandók rajta keresztül próbálták elnyerni az égiek kegyét.

És a másik férfi, a jövevények parancsnoka? Egy senki volt. Még a szülőföldjén sem ismerték a nevét.

Hernán Cortésnak hívták, és az óceán túloldaláról, egy bő nyolcezer kilométerre lévő, Spanyolország nyugati határánál fekvő poros kisvárosból származott.

E két férfi, az azték császár és a spanyol kalandor találkozása megváltoztatta az emberiség történelmét. Annak a nagyszabású drámának volt az egyik leghátborzongatóbb pillanata, amely a középkor végét és a modern világ kezdetét jelezte.

Cortés titkára egyszer azt írta, hogy amikor a spanyolok elfoglalták Amerikát, az volt „a legfontosabb

esemény a föld teremtése óta”. Úgy kétszáz évvel később Adam Smith, a skót filozófus úgy vélekedett, hogy a spanyol expedíciók „az emberiség történelmének legnagyobb és legfontosabb epizódjai voltak”.

Könnyen lehet, hogy helyesen fogalmaztak. Cortés kalandjainak a sora valóban a történelem egyik legizgalmasabb fejezete, talán csak Nagy Sándor keletre vezető útja, Kleopátra élete és a két világháború vetekezhethet vele.

Egyúttal a múltunk sorsfordító pillanata is, a régi és az új közötti választóvonal. Hiszen a spanyol hódítás egyesítette az Európából, Ázsiából és Afrikából álló Óvilágot az Észak- és Dél-Amerikából álló Újvilággal.

És ami a legfontosabb: mindez egy lenyűgöző, ám örökre elveszett kultúra története is. Ez a civilizáció – az aztékok semmivé lett világa – egyszerre volt vad és kifinomult, gyönyörű és rettenetes.

A hatalmas városok, az ég felé törő piramisok, a tolas fejdíszek és az emberáldozat mindig felcsigázta a kívülállók kíváncsiságát. Az aztékok büszkének és erősnek látszottak – azután váratlan gyorsasággal omlott minden össze...

Van viszont egy furcsa tény velük kapcsolatban: soha nem nevezték magukat aztéknak.

A nyelvüket nahuatlaknak, saját magukat nahuának hívták. Azok pedig, akik Tenochtitlánban éltek, a mexica (ejtsd: mesikká) törzs tagjai voltak. Mexikó valószínűleg csak annyit jelent: a mexicák helye.